

► Της **ΕΛΕΝΗΣ ΠΑΠΑΡΓΥΡΙΟΥ**

Η ΚΟΡΟΝΑ ΤΟΥ ΤΖΕΪΜΣ ΜΠΡΑΟΥΝ πέφτει στο φωνήεν, «this is a ma-an's world», για να καταλήξει: «but it would be nothing without a woman or a girl». Μη σας απατά αυτή η ευφάνταστη λυρική ουρά. Παρά την ανάγκη της γυναίκας, πάλι για τον κόσμο του άντρα πρόκειται.

Το χαρτόκουτο του Κώστα Καβανόζη είναι ένα μυθιστόρημα σεξουαλικής αγωγής. Παρακολουθούμε τη ζωή του ήρωα Χρήστου από τα πρώτα εφηβικά του χρόνια, από τη στιγμή που άρχισε να αυνανίζεται, μέχρι τη στιγμή που μαθαίνει ότι πρόκειται να γίνει πατέρας. Τα ενδιάμεσα στάδια, αναμενόμενα. Παιχνίδια με γειτονοπούλες σε σκοτεινά δωμάτια, έρωτες με συμμαθήτριες, επισκέψεις σε οίκους ανοχής, φτιαξίματα, κωρισμοί. Ποιος άντρας δεν έχει ανάλογες ιστορίες να διηγηθεί;

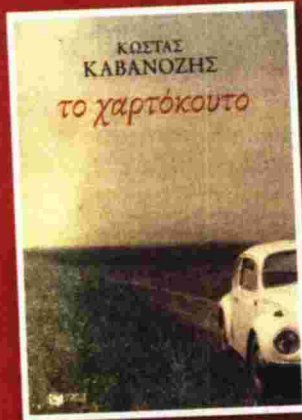
Ακολουθώντας την ποιητική του αντικείμενου που εισήγαγε ο Πεντζίκης στην *Αρχιτεκτονική της σκόρπιας ζωής* (1963), ο Καβανόζης στήνει αριστοτεχνικά το σκηνικό της ανάμνησης γύρω από ένα χαρτόκουτο. Ο κεντρικός ήρωας σκαλίζει τα περιεχόμενά του, τα οποία απαριθμεί αλφαβητικά (και φετιχιστικά) σε λίστα σε ένα από τα καταληκτικά κεφάλαια του βιβλίου: αποτελέσματα εξετάσεων αφροδισίων νοσημάτων, εισιτήρια από συναυλίες, έλεγχοι προόδου, γραψίματα, ραβασάκια, μασημένες από κορίτσια τσίχλες, τρίχες από γεννητικά όργανα, κοριτσιών φυσικά. Ο χρόνος κωρίζεται στα δύο, στην εποχή που ο ήρωας δεν είχε ακόμα «γαμήσει» και στη μετέπειτα εποχή. Η αφήγηση εσκεμμένα λαφυραγωγεί την πράξη του έρωτα: τα σωματικά κατάλοιπα των παρτενέρ κείνται στο χαρτόκουτο των αναμνήσεων. Τα αντικείμενα αυτά πυροδοτούν αφηγήσεις, μεμονωμένες και ανεξάρτητες, επεισόδια βίου που φωτίζονται και σβήνουν. Οι αναμνήσεις αποδεικνύονται εξίσου απτές με ένα παλιό ξεθωριασμένο σημείωμα που πλύθηκε κάποτε στο πλυντήριο με ένα τζιν παντελόνι. Η αποσπασματικότητα τους κάνει το βιβλίο ως εμπεδωμένο σύνολο να μπορεί ανά πάσα στιγμή να αναλυθεί στα συστατικά του μέρη: τα κεφάλαια διαβάζονται και αυτόνομα.

Ο τρόπος που ο Καβανόζης αφηγείται το βιωμένο γεγονός αποκαλύπτει ότι η ανάμνηση δεν εστιάζει σε συγκεκριμένο σημείο. Δεν υπάρχει η βεβαιότητα του μεταβατικού ρήματος που θέλει αντικείμενο: θυμάμαι κάτι. Σαν διάταξη αστερισμού η μνήμη μετακινείται ταυτόχρονα σε πολλές κατευθύνσεις, για να επιστρέψει τελικά στο κέντρο, που πάντα είναι ένα τραύμα, ένα αισθηματικό αγκίστρωμα. Στο κεφάλαιο «Τροχός» η μνήμη σταματάει σε μια φωτογραφία του πατέρα που κάνει το σήμα της νίκης πάνω στο φορέο που τον οδηγεί στο νοσοκομείο για εγχείρηση ανοιχτής καρδιάς. Η εικόνα αυτή συμπλέκεται με δυο άλλες, ένα κοτοπουλάκι από αυτά που πουλάνε το Πάσχα και συνήθως δεν ζουν πολύ και μια εκδρομή όπου ο Χρήστος αρρώστησε. Όλα αυτά συσχετίζονται στην έκταση μιας φράσης που δείχνει έντεχνα και πλαγιασμένα την κατάληξη του πατέρα: «Αν' την εγχείρηση του πατέρα μου χρόνια πριν, και πίσω πίσω, το σήμα τότε τους έκανα, πάνω σε ξυλοκρέβατο ξαπλωτός».

Η αφήγηση είναι διάστικτη με φωτογραφίες που δείχνουν σκηνικά παρόμοια με αυτά της αφήγησης. Όπως και στα μυθιστορήματα του Ζέμπαλντ που επενδύονται φωτογραφικά, οι εικόνες εδώ δεν τεκμηριώνουν την αληθοφάνεια της αφήγησης πολιτογραφώντας την ως αυτοβιογραφική. Δεν γνωρίζουμε από ποιον και πότε είναι παρμένες, ποιον απεικονίζουν. Δεν υπάρχουν λεζάντες. Σχετίζονται με την αφήγηση με τρόπο πλαγίως εικονογραφικό, δημιουργούν ωστόσο ταυτόχρονα μια αυτόνομη αφήγηση.

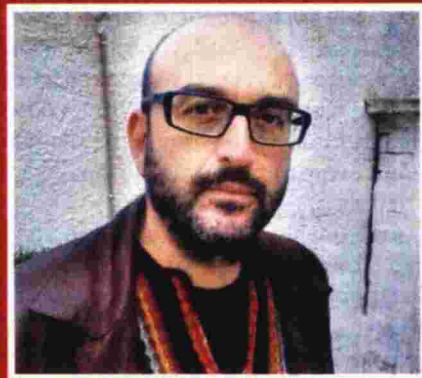
Το θέμα του μυθιστορήματος το συνδέει με μια σειρά άλλα που συμπλέκουν τη μνήμη και τη σεξουαλική αφύπνιση, με πρόσφατο το πολύτροπο παράδειγμα *Κτερίσματα* (Πατάκης, 2012) του Μισέλ Φάις, που επίσης επενδύεται με φωτογραφίες. Ο Καβανόζης προσθέτει στην παράδοση του είδους το ανατρεπτικό κιούμορ του που πολλές φορές φτάνει στα όρια της φάρσας: κορυφαία σκηνή είναι αυτή όπου

This is a man's world

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΒΑΝΟΖΗΣ
«Το χαρτόκουτο»

Μυθιστόρημα
Πατάκης, 2015
σελ. 136

ο ήρωας στο κέντρο εξωσωματικής γονιμοποίησης σκοντάφτει κρατώντας το κυπελλάκι όπου έχει εναποθέσει το σπέρμα του.

Το ύφος του Καβανόζη, ειδικά οι συντακτικές υπερβάσεις του, θυμίζει έντονα Γιάννη Σκαρίμπα: «Και σκόρπισε ύστερα η αγέλη και μόνοι τον δρόμο για το σπίτι τους πήραν. Και το τρώει πρῶτα στο πεζοδρόμιο περίμεναν – από το βάθος που ερχόταν – να περάσει κι αργά ερχόταν όμως εκείνο (κι ούτε που έφτανε) με τις κεραίες του στα σύρματα να τσουλάνε. Και φλόγιζε απέναντι το παράθυρό τους από το σούρουπο κι ακόμα η γριά μαρμαρωμένη, σκεφτόμουν, πίσω από το τζάμι θα έστεκε». Οι λυρικές πυκνώσεις του κειμένου αποδεικνύονται αξιοθαύμαστες, όπως αξιοθαύμαστη είναι και η κατασκευή του, που στηρίζεται στο πρόσωπο της αυτοβιογραφίας.

Η εμμονή, ωστόσο, στο ύφος, έχω την αίσθηση πως ενίοτε αποβαίνει σε βάρος του χαρακτήρα, ο οποίος δεν εξελίσσεται ουσιαστικά από τα εφηβικά του χρόνια μέχρι την περίοδο της ωριμότητάς του. Δεν βλέπουμε σημαντικές διαφοροποιήσεις στον τρόπο σκέψης του, ούτε στην αντιμετώπιση της σεξουαλικότητάς του. Αν το κέντρο σχήματος του χαρακτήρα είναι η παρατεταμένη του εφηβεία, ο εγκλωβισμός του σε αυτήν λόγω της συντηρητικής του ανατροφής σε μια κλειστή επαρχιακή κοινωνία, στοιχεία που δίνονται στην αρχή του μυθιστορήματος, τότε λείπουν από τη συνέχειά του οι προϋποθέσεις που δείχνουν γιατί ο Χρήστος, ικανός κατά τα άλλα στοχαστής και ποιητής, αδυνατεί να απεμπλακεί από τους δαίμονές του.